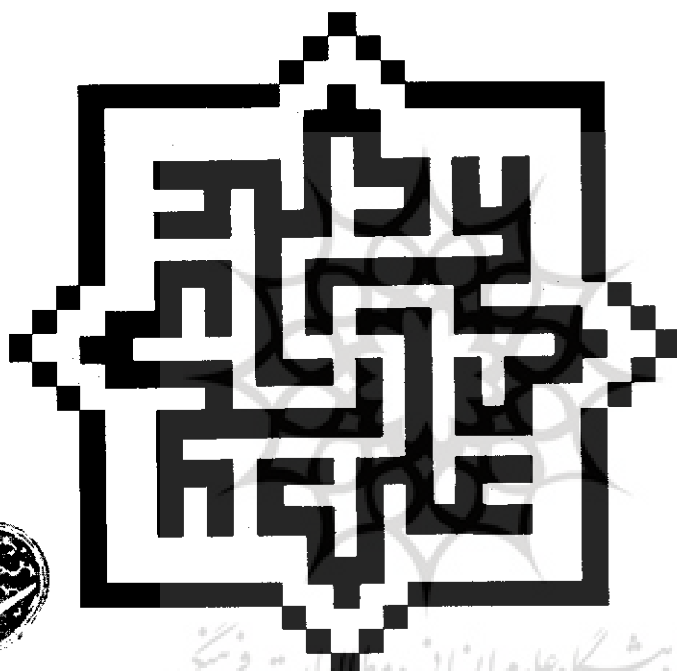

مناقب امیر المؤمنین علیه السلام

ابن مغازلی، علی بن محمد واسطی جلابی (۴۸۳ق)

○ ابوالفضل حافظیان بابلی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مؤلف کتاب

ابوالحسن علی بن محمد بن محمد بن طیب جلابی مشهور به ابن مغازلی، مورخ، محدث و فقیه واسطی، او را از آن جهت که مدتی در واسط به خطابت پرداخته «خطیب» و به جهت نگارش ذیلی بر تاریخ واسط بحشل، در «مورخ واسط» نیز می‌خوانند.

درباره نسبت «جلابی» گفته‌اند جلاب قریه‌ای در واسط بوده که اهالی آن را جلابی می‌خواندند و یا اینکه به معنی گلاب فروش است که در این صورت احتمالاً به جهت اشتغال ابن مغازلی و یا یکی از اجدادش به این شغل به جلابی مشهور شده است.

و درباره اشتهاش به «ابن مغازلی» گفته‌اند: یکی از اجداد او در محله مغازلین در واسط می‌زیسته لذا فرزندان او به ابن مغازلی مشهور شده‌اند. واسطی نیز منسوب به شهر واسط است که در جنوب عراق، بین کوفه و بصره واقع شده و حجاج بن یوسف ثقفی در اواخر قرن اول هجری آن را بنا کرده است.^۲

پدر مؤلف مناقب، محمد بن محمد بن طیب از خطیبان و قاضی در شهر واسط بوده و فرزندش در نزد او درس خوانده است. ابن مغازلی در

واسط به دنیا آمد و در سال ۴۸۳ ق. در بغداد وفات یافت.

سال تولد ابن مغازلی دانسته نیست ولی با توجه به استماع حدیث وی در واسط در ۴۳۴ ق^۱ می‌توان زمان تحصیلش را تخمین زد.

ابن مغازلی از جمع کثیری از فقها و مشایخ حدیث روایت می‌کند،

تعداد ۴۲ نفر از اساتید و مشایخ حدیث او در رساله «میزان القاسط»^۱

شمارش شده که از آن جمله نام کسانی چون: ابوالحسن علی بن

عبدالصمد هاشمی، ابوبکر احمد بن محمد خطیب، ابوالحسن احمد بن

مظفر عطار و ابو عبدالله محمد بن علی شجری و ابوالفضل محمد بن

حسین بن عبدالله برجی اصفهانی و ابوعبدالله حسین بن حسن بن

یعقوب دباس واسطی و ابوالبرکات محمد بن علی بن محمد تمار واسطی

به چشم می‌خورد.

جمع کثیری از فضلاء و دانشمندان در نزد او حدیث آموختند که

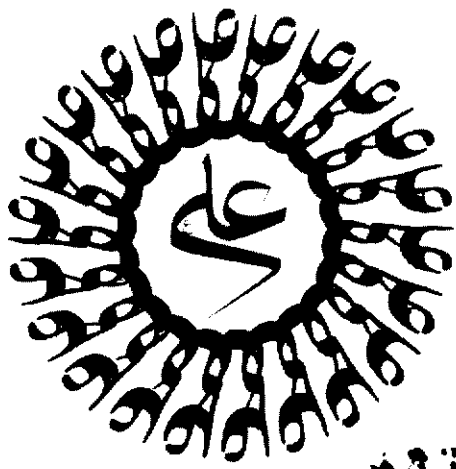
چندتن از شاگردان مشهور وی را می‌شناسیم، ۱. فرزندش قاضی

ابوعبدالله محمد بن علی که همانند پدر معروف به ابن مغازلی است و در

۵۴۲ ق. وفات کرده است.^۲ ابوالقاسم علی بن طراد بغدادی (۵۳۸ ق)

که دوست وی بوده و کتاب مناقب را احتمالاً به او اهداء نموده است.^۳

۳. ابو عبدالله محمد بن فتوح ابی نصر بن عبدالله حمیدی ازدی (۴۸۸ ق) که از دوستان ابن مغزلی بوده و اجازه روایت کتابش «تاریخ واسط» را از او داشته است. ۴. ابوالمظفر عبدالکریم بن محمد مروزی مشهور به سمعانی صاحب کتاب «الانساب» و متوفی به سال ۵۶۲ ق که بواسطه فرزندش قاضی ابو عبدالله محمد از او روایت می کند. ۵. ابوالکرم خمیس بن علی حوزی ۶. ابوالقاسم علی بن شیران واسطی.^۱

در میان فرزندان و نوادگان ابن مغزلی دانشمندان بزرگی برخاستند که از آن جمله اند: ۱. فرزندش ابو عبدالله محمد قاضی (ربیع الاول ۴۵۷ - رمضان ۵۴۲) محدث و فقیه واسطی که در ترویج حدیث واسطیان نقش بسزایی ایفا نمود و سمعانی و باقلانی از جمله شاگردان اویند^۲ او کتاب مناقب را از پدرش روایت می کند و جماعتی از او کتاب مذکور را روایت می کنند.^۳ جمال الدین نعمت الله بن علی بن احمد بن عطار واسطی که قاضی در واسط بوده و کتاب مناقب را از جد امی اش ابو عبدالله محمد قاضی (فرزند مؤلف) روایت می نمود و حکایت ذکر مناقب امام علی (ع) توسط او در دکان وراقی ابن شرفیه در واسط، در پایان برخی از نسخ مناقب درج شده است.^۴

۳. ابومحمد صالح فرزند مؤلف، که کتاب مناقب را از پدرش روایت می کند و عده ای به نقل از او کتاب را روایت می کنند.^۵

۴. ابومحمد صالح بن محمد، نوه مؤلف که از پدرش محمد قاضی واسط روایت می کند.^۶

مذهب کلامی ابن مغزلی را اشعری دانسته اند^۷ و درباره مذهب فقهی او، به گفته شاگردش خمیس حوزی مالکی بوده است^۸، ولی کسانی چون ابن بطریق حلی که او را از طریق کتاب مناقبش شناخته اند، به جهتی نامعلوم او را شافعی دانسته اند.^۹

خمیس حوزی واسطی درباره استادش می نویسد: کان مالکی المذهب، شهید عند ابی المفضل محمد بن اسماعیل و کان عارفاً بالفقه و الشروط و السجلات و سمع الحدیث الكثير عن عالم من الناس من اهل واسط و غیر هم... و کان مکثراً خطیباً علی المنبر، یخلف صاحب الصلاة بواسط، و کان مطلعاً علی کل علم من علوم الشریعة، غرق بغداد و احذر الی واسط دفن بها و کان یومه مشهوداً.^{۱۰}

سمعانی بر آگاهی او در زمینه رجال واسط و روایات ایشان تاکید نموده و آورده است: ابوالحسن علی بن محمد بن محمد بن الطیب الجلابی المعروف بابن المغزلی من اهل واسط العراق، و کان فاضلاً عارفاً برجلات واسط و حدیثهم، و کان حریصاً علی سماع الحدیث و طلبه، رایت له ذیل التاریخ لواسط و طالعه و انتخبت منه...^{۱۱}

ابن نجار در ذیل تاریخ بغداد درباره ابن مغزلی می نویسد: سمع کثیراً و کتب بخطه و حصل و خرج التاریخ و جمع مجموعات...^{۱۲}

آنگاه نام جمعی از مشایخ او را آورده و کلام خمیس حوزی را نقل نموده و پس از آن تاریخ وفات ابن مغزلی را در روز یکشنبه ۱۰ صفر ۴۸۳ به نقل از خط ابی نصر اصفهانی ثبت می نماید.^{۱۳}

ابن نقطه در تکمله الاکمال (۱۸۹/۲) و صدی در الوافی بالوفیات (۱۳۳/۲۲) نیز به شرح حال ابن مغزلی اشاره کرده اند.

تالیفات ابن مغزلی

ابن مغزلی دارای تالیفات نفیس و ارزنده ای بوده که بیشتر آنها به

مرور زمان از بین رفته و تنها نام آنها و یا منقولاتی از آنها در لابلای کتابهای دیگران به ما رسیده است:

۱. ذیل تاریخ واسط از بحشل، مهم ترین اثر ابن مغزلی که در آثار پیشینیان بر آن تکیه شده تاریخ واسط مفقود اوست که ذیلی بر تاریخ واسط بحشل بوده و مورد استفاده مؤلفانی چون سمعانی و ذهبی قرار گرفته است. سلفی نیز در شرح حال جمعی از عالمان واسط اطلاعات قابل توجهی را با واسطه خمیس حوزی از ابن مغزلی نقل کرده است.^{۱۴}

۲. مشیخه

۳. اصحاب یزید بن هارون

۴. اصحاب مالک

۵. اصحاب شعبه^{۱۵}

۶. الاربعون حدیثاً فی فضائل قریش

۷. شرح الجامع الصحیح للبخاری که به اتمام نرسید.

۸. دیوان شعر

۹. القضاء و الشهادات علی مذهب الشافعی

تالیف شریف جامع برترینها و فضیلت‌های مهم و مشهوری است که در حق امیرمومنان ثابت است مانند حدیث غدیر، حدیث منزلت، حدیث طبر، حدیث مدینه‌العلم و مؤاخاه و بذل خاتم در رکوع و حدیث وصایت آن حضرت برای پیامبر (ص) و حدیث رد شمس و... از امتیازات دیگر آن روایت‌های آن از دانشمندان حدیث و موثقان و اثبات آنان است، هم چنین همت مؤلف در نقل احادیث از معاصرین خود بوده و غالباً احادیث را از معاصرینش بدون واسطه نقل می‌کند تا سند روایت عالی شود، و نیز از برترین‌های کتاب روانی و سلیس بودن عبارات و سخنان آن در تنظیم سندها و اهتمام مؤلف در تعیین مکان و زمان نقل و مشخص نمودن اوصاف راویان حدیثش که در طرق روایات ذکر شده می‌باشد، و این کار در تمیز مشترکات اهمیت دارد، و دیگر آنکه روایات مرسله و شاذ در این کتاب کمتر به چشم می‌خورد و این از مهمترین عوامل حصول اطمینان به کتاب و محتوای آن می‌باشد، در این کتاب احادیث متعددی در مناقب اهل بیت علیهم‌السلام نقل شده که سند آنها به محمد بن محمد بن اشعث صاحب کتاب جعفریات (= اشعثیات) می‌رسد و او هم از موسی بن اسماعیل فرزند امام موسی بن جعفر علیه‌السلام از پدرش از جدش از پدران مبارک خود از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، نقل می‌کند. هم چنین احادیث متعددی در کتاب به چشم می‌خورد که سند آنها به ائمه اطهار علیهم‌السلام منتهی می‌شود، مانند احادیثی که از امام رضا علیه‌السلام در این کتاب نقل شده است. و غیر از اینها مزایا و برترین‌های دیگری دارد که در غیر این کتاب کمتر یافت می‌شود.^{۱۰}

اهداء کتاب

مناقب ابن مغزلی شامل ۴۶۷ حدیث از غرر مناقب امیرالمؤمنین علیه‌السلام است که به خزانه یکی از مخلصین و دوست داران اهل بیت علیهم‌السلام اهداء شده است، چنانکه مؤلف در ابتدای کتاب آورده: «لما عرفت خلوص اعتقادک فی الولاء لاهل البیت علیهم‌السلام احببت ان اتحفک بهذا الکتاب و اجعله فی خزانتک تقرباً لیک...»^{۱۱} آقای بهبودی احتمال داده‌اند که آن شخص شرف الدین ابوالقاسم علی بن طراد بن محمد بن علی زینبی هاشمی عباسی (۵۳۸-۴۶۲ ق) بوده که معاصر با مؤلف و شاگرد او و راوی از او بوده چنانکه سمعانی در انساب به این معنا تصریح نموده است.^{۱۲}

مباحث کتاب

در این کتاب افزون بر اطلاعات تاریخی که درباره امام علی علیه‌السلام آمده، همچون نسب آن حضرت و تولد و شهادت آن جناب، مهمترین احادیثی که در مناقب و فضایل مولای متقیان وارد شده، گردآوری شده است، مانند: سبقت مولا در پذیرش اسلام و نمازگزاردن، حدیث من کنت مولاه فعلی مولا، حدیث منزلت، حدیث تمثیل علی (ع) به سوره توحید، حدیث انا مدینه‌العلم و علی بابها، حدیث انا مدینه‌الجنة و علی بابها و انا دار الحکمة و علی بابها. حدیث رجوع الشمس، حدیث تمثیل علی (ع) به کعبه، حدیث مثل

۱۰. مناقب الشافعی و مرجحات مذهبه علی سائر المذاهب
 ۱۱. مناقب علی بن ابی طالب (= کتاب المناقب)، اثر مهم ابن مغزلی که بسیار رایج بوده و به چاپ رسیده است .

مناقب علی بن ابی طالب علیه‌السلام

کتاب مناقب ابن مغزلی از مهم‌ترین و مشهورترین کتبی است که درباره فضایل و مناقب امام علی علیه‌السلام نگاشته شده، با امتیازات و خصوصیات کم نظیری که دارد، از آن جمله غرر مناقب آن حضرت، با اسانید صحیح در این کتاب جمع‌آوری شده است. حضرمی در «وسيلة المال» (مخطوط) به کتاب مناقب اشاره نموده و می‌نویسد: جمع فیہ قاوعی، نقل فیہ عن ثقات الرواة . علامه امینی در الغدیر، در موارد متعدد از این کتاب حدیث نقل نموده و در جایی آورده: «کتابه المناقب یعرب عن تضلعه فی الحدیث و فتونه» کتاب مناقب از تضلع ابن مغزلی در فنون حدیث خبر می‌دهد.^{۱۳} آیه‌الله سید شهاب‌الدین مرعشی نیز درباره کتاب می‌نویسد: این

اهل بیته مثل سفینه نوح، ندای «لاسیف الاذوالفقار و لافتی الاعلی» در روز احد، حدیث وصایت، صعود علی(ع) بر منکب نبی(ص) در روز فتح مکه، احادیثی درباره ذکر و یادآوری نام علی(ع) همچون ذکر علی عباده و زینوا مجالسکم بذکر علی(ع)، حدیث علی منی و انامنه، حدیث سد ابواب، حدیث ثقلین، حدیث عنوان صحیفه المومن حب علی بن ابی طالب، و صدها حدیث ارزنده دیگر که با اسانید و طرق صحیحہ در این کتاب درج شده است .

همچنین در این کتاب شریف آیات بسیاری، با استفاده از احادیث مرویه، در فضایل علی(ع) و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام تاویل شده است، همچون آیه میثاق، آیه نور، آیه مباحله، آیه تطهیر، آیات طوبی لهم و حسن مآب، اقمن کان علی بینہ من ربه، هل اتی علی الانسان حین من الدهر، الذین انفقوا اموالهم باللیل والنهار، آیه مودت فی القربی: قل لا اسالکم علیہ اجرا الا المودۃ فی القربی، آیه ولایت انما ولیکم الله و رسوله، آیه ومن یقترف حسنة نزد له فیہا حسنا، آیه اذن واعیہ، آیه السابقون السابقون، آیه اجعلتم سقایة الحاج و عمارۃ المسجد الحرام کمن آمن.. و آیات متعدد دیگر.

فضایل حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نیز به تفصیل در این کتاب درج شده و داستان ازدواج آن حضرت با امیرالمومنین نقل شده است . از جمله حدیث مشهور «فاطمه بصفۃ منی» و «انت سیدۃ نساء عالمک» و «ان الله یغضب لغضبک و یرضی لرضاک» در شان حضرت زهرا سلام الله علیها بیان شده است. و نیز احادیثی در بیان فضایل امام حسن و امام حسین علیهما السلام آورده است .

در جزئی که از مسند عبدالوهاب کلابی به آخر کتاب ضمیمه شده و شامل ۳۲ حدیث می باشد، احادیث مشهوری همچون حدیث انا مدینة العلم و علی بابها، حدیث اعمش، حدیث وفد ثقیف و قریش، حدیث اعطاء رایت، حدیث منزلت و حدیث طیر و حدیث غدیر خم و صعود علی(ع) بر منکب نبی (ص) و حدیث سلونی قبل ان تفقدونی و حدیث سد ابواب و احادیث دیگری مانند آن در فضایل مولای متقیان نقل شده است.

روایان و ناقلان کتاب

چنانکه گفته شد این کتاب مشتمل بر ۴۶۷ حدیث از غرر مناقب امیر مؤمنان است با اسانید صحیح که اکثر روای آن از رجال و اعلام واسط بوده اند، لذا این کتاب در آن دیار از شهرت به سزایی برخوردار شده و احادیث آن در مجامع مختلف آن شهر بر منابر خوانده می شد و مردم برای شنیدن آن از حادام می کردند.

ابوالحسن علی بن محمد بن شرفیه واسطی^{۲۶} (صاحب کتاب عیون المواعظ و الحکم) می گوید: مناقب ابن مغزلی را در مسجد جامع واسط که - حجاج بن یوسف ثقفی ملعون بنا نهاده بود. طی شش جلسه خواندم که اولین آن در ۴ صفر و آخرین آن در دهم صفر ۵۳۸ ق بوده و جمع زیادی که عدد آنها قابل شمارش نبود در این مجالس برای شنیدن احادیث حاضر می شدند.^{۲۷}

محقق طباطبایی در این باره می نویسد: از جمله افرادی که مناقب

ابن مغزلی را برای مردم قرائت می کرد، عبدالله بن منصور - ابن باقلانی واسط مقری - (متوفی ۵۹۳ ق) است که شرح حال وی در «معرفة القراء الکبار» ذهبی (۵۶۶/۲) آمده است، ابن نقطه از ابن باقلانی نقل نموده که وی کتاب مناقب را از مؤلفش ابن جلابی شنیده و چهل سال این کتاب را برای مردم قرائت کرده است.

عمران بن حسن بن ناصر عذری، از علمای زیدیه نسخه ای از مناقب را در ۶۱۳ ق از روی نسخه ابن شرفیه واسطی برای خود استنساخ نموده است.^{۲۸}

این کتاب در بین دانشمندان شیعی متداول بوده و کسانی چون ابن بطریق حلی (۶۰۰ ق) در خصائص (صص ۶۲ و ۶۴) و عمدہ (صص ۲۷-۲۸)، علی بن عیسی اربلی (۶۹۲ ق) در کشف الغمۃ (۸۸۱-۸۹) سید بن طاووس (۶۶۴ ق) در اقبال، سعدالسعود البقین و طرائف^{۲۹} و علامه حلی (۷۲۶ ق) در نهج الحق (صص ۵۹ و ۷۴) و علامه مجلسی (۱۱۱۰ ق) در بحارالانوار (نک ۲۵/۱) در سطح وسیعی آن را مورد استفاده قرار داده اند.^{۳۰}

نسخه های خطی مناقب

تاکنون هشت نسخه خطی از مناقب ابن مغزلی شناسایی شده که قدیم ترین آنها در ۱۰۴۵ ق و جدیدترین آنها به خط علامه امینی در ۱۳۸۰ ق و نیز نسخه محقق طباطبایی از روی خط امینی کتابت شده است، گزارش نسخه ها به ترتیب تاریخی آنها:

۱. نسخه ای یمّتی که در کتابخانه بزرگ اسلامی در تهران نگهداری می شود و پیش از آن در مکتبه امام یمن بوده و بواسطه سید محمد بدر حسنی از یمن خارج شده است. این نسخه در روز پنج شنبه ۱۶ ذی حجه ۱۰۴۵ به چند واسطه از روی نسخه ابن شرفیه واسطی (مؤلف عیون الحکم و المواعظ) کتابت شده و با نسخه ای مصحح و مکتوب در ۶۱۲ ق مقابله و از روی آن تصحیح شده و دارای بلاغها و اجازات متعددی است . سیر استنساخ نسخه مکتوب در ۱۰۴۵ ق از روی نسخه مکتوب در ۹۷۱ ق نسخه ای بخط عمران بن حسن عذری مکتوب در ۶۲۳ ق نسخه ای بخط ابی الحسن علی بن محمد بن ابی نزار، ابن شرفیه واسطی مکتوب در واسط عراق به سال ۵۸۵ ق.

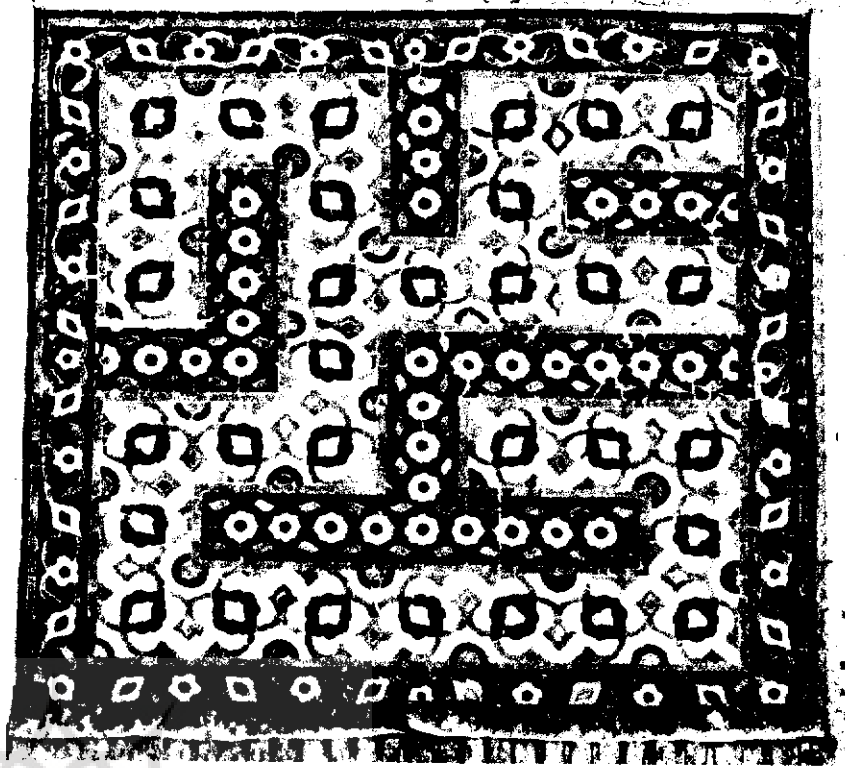
این نسخه مقابله شده با نسخه صحیحہ مکتوب در ۶۱۲ ق که اجازه سماع و مناو له در تاریخ مذکور به خط علی بن احمد بن حسین اکوع در آن بوده برای نظام الدین مفضل بن علی بن مظفر علوی عباسی در روایت کتاب مناقب ابن مغزلی.

همچنین در اول نسخه صورت سماع و اجازه یحیی بن حسن بن حسین بن علی بن محمد بطریق اسدی (صاحب العمدة و خصائص) به تاریخ غره جمادی الاولی ۵۹۶ برای عقیف الدین علی بن محمد بن حامد یمنی صنعانی و فرزندش دیده می شود.

در پایان این نسخه کرامتی از امام علی علیه السلام نقل شده که ابن شرفیه در واسط به سال ۵۸۰ مشاهده کرده بود.

آقای بهبودی در تصحیح کتاب از نسخه مذکور استفاده نموده و

و مطالب کتاب و در صفحه آخر غلطنامه کتاب به چشم می خورد. آقای بهبودی نسخه خطی موجود در کتابخانه بزرگ اسلامی تهران را اصل قرار داده است، نسخه‌ای که در ۱۰۴۵ ق کتابت شده و بر آن تصحیحات، بلاغات و اجازات متعددی ثبت شده است. وی همچنین در آخر کتاب ۳۲ حدیث از کتاب مستند عبدالوهاب بن حسن بن ولید کلایی (۳۹۶ ق) را آورده و احتمال داده این جزء توسط فرزند ابن مغزلی به کتاب پدرش ملحق شده باشد^{۳۰} و در پایان حکایت ابن شرفیه را نقل نموده است.

۲. بیروت: مکتبه الحیاء، ۱۴۰۰ ق، وزیری، ۲۹۳ ص.

این چاپ از روی چاپ آقای بهبودی انجام گرفته با این تفاوت که تعلیقات و حواشی ایشان حذف شده و مقدمه کوتاهی در اول کتاب آمده و در روی جلد درج شده است: «اعداد المکتب العالمی للبحوث»!!

۳. بیروت، دارالاضواء، ۱۴۱۲ ق، وزیری، ۳۶۷ ص. این چاپ عیناً از

روی چاپ آقای بهبودی، با حروفچینی جدید عرضه شده است.

ترجمه کتاب مناقب

کتاب مناقب توسط دانشمند معاصر جناب حجة الاسلام سید محمد جواد حسینی مرعشی (فرزند مرحوم آية الله سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی‌ره) به زبان فارسی ترجمه شده و در سال ۱۳۹۷ ق جزو انتشارات کتابخانه آية الله مرعشی به چاپ رسیده است.

این ترجمه در ۳۷۸ صفحه به قطع وزیری است و متن عربی رساله «میزان القاسط» آية الله مرعشی همراه با ترجمه فارسی، به کتاب ضمیمه شده است؛ همچنین تقریظ آية الله مرعشی در ابتدای کتاب درج شده است.

منابع شرح حال ابن مغزلی

نام ابن مغزلی در بسیاری از تذکرها و تراجمی که در عصر او و پس از او نگاشته شده آمده و به گوشه‌ای از آثار او اشاره شده است ولی در هیچ منبعی شرح حال مفصلی از او درج نشده است. فهرست مصادر شرح حال وی:

۱. الاستدراک، ابن نقطه، محمد بن عبدالغنی (مخطوط).

۲. الانساب، عبدالکریم مروزی سمعانی (۵۶۲ ق) (جلد ۳ ص ۴۴۶ «جلایی»).

۳. اهل البيت فی المکتبه العربیة، سید عبدالعزیز طباطبایی (۱۴۱۶ ق) (صص ۵۷۸-۵۸۴).

۴. تاج العروس، سید محمد مرتضی زبیدی (۱۲۰۵ ق) (جلد ۱ ص ۱۸۶ «جلب»).

۵. تبصیر المنتبه بتحریر المشتبه، احمد بن حجر عسقلانی (۸۵۲ ق) (جلد ۱ ص ۳۸۰).

۶. التقییل، ابن نقطه محمد بن عبدالغنی.

۷. تکملة الاکمال، ابن نقطه، محمد بن عبدالغنی بغدادی (۶۱۹ ق) (جلد ۲ ص ۱۸۹ رقم ۱۳۹۶).

۸. تهذیب التهذیب، احمد بن حجر عسقلانی (۸۵۲ ق).

داستان ابن شرفیه را نیز در آخر کتاب آورده است.^{۳۱}

تصویر نسخه مورد بحث در کتابخانه آية الله مرعشی و محقق طباطبایی به شماره ۱۸۷ و در کتابخانه دانشگاه تهران به شماره‌های ۴۲۰۶ و ۴۲۰۷ موجود است.^{۳۲}

۲. نسخه شماره ۶۶۱ مکتبه جامع کبیر در صنعاء، مکتوب به سال ۱۲۸۸ ق، در آخر نسخه قصیده‌ای از مؤلف در مدح امیرالمؤمنین علیه السلام و

فایده‌ای در سند روایت کتاب از مؤلف، درج شده است.^{۳۳}

۳. نسخه شماره ۲۱۷۴ مکتبه جامع کبیر در صنعاء

۴. نسخه شماره ۹۶۷۸ برلین، مکتوب در قرن نهم، شامل ۳۲ برگ، آلورث در فهرست خود (۲۱۷/۹) آن را شناسانیده است.

۵. نسخه شماره ۱۰۲۸۱ همان کتابخانه.

۶. نسخه مکتبه ناصریه در لکهنو هند، این کتابخانه در اختیار خاندان صاحب عبقیات است، نسخه مذکور ناقص است.

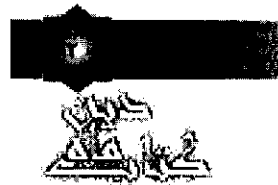
۷. نسخه مکتوب در ۱۳۸۰ ق از روی نسخه مکتبه ناصریه، به خط علامه امینی صاحب الغدیر که در مکتبه امیرالمؤمنین (ع) در نجف نگهداری می‌شود.

۸. نسخه دستخط استاد فقیه مرحوم سید عبدالعزیز طباطبایی ره که از روی خط استادش علامه امینی‌ره استنساخ نموده بود.^{۳۴}

چاپهای کتاب مناقب

این کتاب تاکنون سه بار به چاپ رسیده است، بار اول در ایران و دو بار دیگر بیروت:

۱. تهران، مکتبه اسلامی، ۱۳۹۴ ق، با تحقیق و تعلیق و مقدمه محمد باقر بهبودی، در قطع وزیری شامل ۴۶۰ صفحه، در ابتدا رساله «میزان القاسط فی ترجمه مورخ واسط» از آية الله شهاب‌الدین مرعشی درباره شرح حال و آثار ابن مغزلی در ۲۷ صفحه آمده است و سپس مقدمه مصحح درباره نسخ کتاب و منهج تحقیق و تخریب درج شده است و پس از آن متن کتاب همراه با پاورقی‌های مصحح و در پایان فهرست عناوین

۹. توضیح المشتبه (جلد ۲ ص ۵۵۸)
۱۰. دایرة المعارف بزرگ اسلامی (جلد ۴ ص ۶۴۷ و ۶۴۸ «ابن مغزلی»)
۱۱. ذیل تاریخ بغداد، ابن نجار بغدادی (۶۴۳ ق) (جلد ۴ ص ۷۱)
۱۲. رجال تاج العروس (جلد ۳ ص ۲۳۴)
۱۳. سوالات الحافظ السلفی لخمیس الحوزی عن جماعة من اهل واسط (ص ۳۳ و ۳۴ و ۱۴۰)
۱۴. سیر اعلام النبلاء، محمد بن احمد ذهبی (۷۴۸ ق) (جلد ۱۶ ص ۳۵۲ و جلد ۲۰ ص ۱۷۳)
۱۵. طبقات الحافظ، جلال الدین عبدالرحمن سیوطی (۹۱۱ ق)
۱۶. طبقات الشافعية، محمد بن عبدالله حضرمی (قرن ۱۲)
۱۷. طبقات الشافعية الكبرى، تاج الدین عبدالوهاب سبکی (۷۷۱ ق)
۱۸. الكنى و الالقاب، شیخ عباس قمی (۱۳۵۹ ق) (جلد ۱ ص ۴۰۴)
۱۹. اللباب فی معرفة الانساب، ابن اثیر جزیری (۶۳۰ ق) (جلد ۱ ص ۳۱۹)
۲۰. لسان المیزان، احمد بن حجر عسقلانی (۸۵۲ ق) (جلد ۵ ص ۲۹۳)
۲۱. المشتبه فی اسماء الرجال، محمد بن احمد ذهبی (۷۴۸ ق) (ص ۱۳۱)
۲۲. مجمع الاداب، ابن فوطی بغدادی (۷۲۳ ق)
۲۳. مرآة الجنان، عقیف الدین عبدالله یمانی یافعی (۷۶۸ ق)
۲۴. المنتظم، عبدالرحمن ابوالفرج بن جوزی بغدادی (۵۹۷ ق)
۲۵. میزان الاعتدال، محمد ذهبی (۷۴۸ ق)
۲۶. میزان القاسط فی ترجمه مورخ واسط، سید شهاب الدین مرعشی نجفی (۱۴۱۱ ق) (رساله‌ای است در ۲۹ صفحه که در ابتدای مناقب ابن مغزلی به چاپ رسیده است).
۲۷. الوافی بالوفیات، خلیل بن لیبک صفدی (۷۶۴ ق) (جلد ۲۲ ص ۱۳۳)
۲۸. وسیلة الامال، حضرمی (مخطوط در مکتبه ظاهریه دمشق)
- پانوشته‌ها:
۱. تاج العروس، زبیدی ۱۸۶/۱، جلاب بفتح جیم محله‌ای است در خوارزم.
۲. تاج العروس، زبیدی ۲۳۶/۵؛ معجم ما استعجم ۱۳۶۳/۳.
۳. مناقب ابن مغزلی، ص ۳۶ و ۴۳.
۴. میزان القاسط فی ترجمه مورخ واسط، سید شهاب الدین مرعشی صص ۱۱-۱۶.
۵. دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۴۷/۴
۶. میزان القاسط ص ۱۷؛ مناقب ابن مغزلی، مقدمه مصحح ص ۳۳ و متن کتاب ص ۴.
۷. میزان القاسط ص ۱۷.
۸. همانجا و دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۴۷/۴
۹. دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۴۷/۴

۱۰. میزان القاسط ص ۱۸
۱۱. مناقب ابن مغزلی ص ۴۴۶-۴۴۷
۱۲. میزان القاسط ص ۱۸ و ۱۹
۱۳. میزان القاسط ص ۸
۱۴. سوالات الحافظ السلفی ص ۳۳
۱۵. عمدة ابن بطریق ص ۲۱، میزان القاسط ص ۸
۱۶. سوالات الحافظ السلفی ص ۳۳
۱۷. الانساب، سماعی ۴۴۶/۳
۱۸. ذیل تاریخ بغداد، ابن نجار ۷۱/۴
۱۹. سوالات الحافظ السلفی ۳۴ و ۱۴۰؛ سیر اعلام النبلاء، ذهبی ۳۵۲/۱۶ و ۱۷۳/۲۰؛ الانساب، سماعی ۴۴۶/۳؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۴۷/۴
۲۰. اهل البيت فی المکتبه العربیة، طباطبایی ۵۸۰
۲۱. المیزان القاسط فی ترجمه مورخ واسط، سید شهاب الدین مرعشی نجفی، چاپ شده در مقدمه مناقب ابن مغزلی، ص ۲۱
۲۲. الغدير فی الكتاب و السنة و الادب عبدالحسین امینی، ۱۱۲/۱
۲۳. المیزان القاسط ص ۲۵
۲۴. مناقب ابن مغزلی ص ۴
۲۵. مناقب ابن مغزلی، مقدمه مصحح ص ۳۳ و الانساب، سماعی ۴۴۶/۳
۲۶. درباره شرح حال وی نک، تراثنا ۵۶/۵، ۶۱ و مقدمه تصحیح «عیون المواعظ و الحکم» چاپ دار الحدیث قم.
۲۷. مناقب ابن مغزلی، ص ۴۴۸
۲۸. اهل البيت فی المکتبه العربیة، طباطبایی، ص ۵۸۰ و ۵۸۱
۲۹. کتابخانه ابن طاووس، اتان کلبرگ، ترجمه سید علی قرانی و رسول جعفریان ص ۳۹۷، موارد نقل از مناقب ابن مغزلی را در کتابهای سید بن طاووس نشان می‌دهد
۳۰. دایرة المعارف بزرگ اسلامی ۶۴۷/۴
۳۱. اهل البيت فی المکتبه العربیة، سید عبدالعزیز طباطبایی ۵۸۲ و ۵۸۳ مناقب علی بن ابی طالب، ابن مغزلی، مقدمه آیه الله مرعشی ص ۲۳ و ۲۴، مقدمه مصحح ص ۳۱-۳۳
۳۲. فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه آیه الله مرعشی، محمد علی حائری ۱۷۰/۱ و ۱۷۱؛ فهرست میکرو فیلمهای کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، محمد تقی دانش‌پژوه ۳۲/۳؛ المحقق الطباطبایی فی ذکره السنویة الاولى ۱۴۷۸/۳
۳۳. فهرست مخطوطات مکتبه الجامع الکبیر صنعاء، احمد عبدالرزاق رقیحی و همکاران ۱۸۱۵/۴ و ۱۸۱۶
۳۴. اهل البيت فی المکتبه العربیة، طباطبایی ص ۵۸۳-۵۸۴
۳۵. مناقب ابن مغزلی، مقدمه مصحح، ص ۲۵

